Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Palvelujohtaja Heli Karjalainen

Johdon tuki esikunta 24.3.2025 SYKE/2025/596

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta keskiviikko 26.03.2025 klo 09.30 / HE 13/2025 vp /Asiantuntijapyyntö

Asia: **HE 13/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi**

https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+13/2025

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta lausua *HE 13/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.* Lausunnossa Syke keskittyy ison ja laaja-alaisen hallinnollisen uudistuksen niihin osa-alueisiin, jotka erityisesti koskettavat Sykeä ja Syken lainsäädännön mukaisia tehtäviä. Näitä ovat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla vesitaloustehtävät ja ympäristöministeriön hallinnonalalla ympäristöön liittyvät tehtävät.

Yleiset huomiot

Aluehallinnon uudistuksen keskeisenä kärkenä on yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa menettelyjä keskittämällä prosesseja joko yhdelle (LVV) tai harvalukuisemmille (Elinvoimakeskukset) viranomaisille. Hyödyiksi nähdään ja HEssä todetaan sekä asiakkaiden tasavertaisen kohtelun toteutuminen sijaintipaikasta riippumattomasti ja koko prosessin nopeuttaminen esimerkiksi mahdollisuudella henkilöresurssien joustavampaan kohdentamiseen yhden organisaation sisällä. Keskittämisellä tavoitellaan myös osaamisen kehittymistä.

Syke pitää tavoitteita kannatettavina ja realistisina. **On tärkeää varmistaa, ettei vihreän siirtymän edellyttämien investointien vauhdittamisessa kevennetä ympäristölupa- ja valvontaprosesseja niin, että ympäristövaikutuksia ja, erityisesti uusissa ratkaisuissa, kokonaisuuksien yhteisvaikutuksia tarkastellaan riittävään tietoon pohjautuen.** Sujuva prosessi ja

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

lupien nopea käsittely eivät saa tavoitteina ohittaa yleistä etua hyvän ympäristön tilan säilyttämisessä.

Keskittäminen saattaa mahdollistaa kokonaiskuvan nopeamman muodostamisen (esim. tuulivoimahankkeet). Tämän tyyppiset mahdollisuudet ovat tärkeitä tunnistaa. Syke vastaa toimivaltaisena viranomaisena kansainvälisistä YVA- ja SOVA-kuulemisista. Kansallisten YVA-prosessien keskittäminen antaa mahdollisuuden myös tehokkaan yhteistyön kehittämiseen kansainvälisissä YVA- ja SOVA-asioissa.

ELY-keskuksilla on tähän asti ollut tärkeä rooli yleisen edun valvojina ympäristöpäätöksenteossa. Syke ehdottaa, että laissa Lupa- ja valvontavirastosta määriteltäisiin selkeästi yleistä etua valvovan yksikön tehtävät sekä riittävän laaja ja monialaisen asiantunteva kokoonpano.

Vesitaloustehtävät ja tulvakeskus

Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa Sykeä vesitaloustehtävien osalta. Syke toimii tilastolain (280/ 2004) määrittämänä tilastoviranomaisena ja tuottaa hydrologiset tilastot sekä vastaa tulvariskien hallinnasta annetun lain (620/2010) mukaisesti tulvariskien hallinnassa tarvittavista asiantuntijapalveluista. Syke avustaa ELY-keskuksia sekä maa- ja metsätalousministeriötä tulvariskien hallinnasta annetun lain mukaisten tehtävien hoitamisessa ja niissä tarvittavan opastuksen laatimisessa ja tiedottamisessa sekä huolehtii tulvariskien hallinnassa tarvittavien menetelmien kehittämisestä. Syke ylläpitää ja kehittää hydrologista seurantaa sekä vesitilanne- ja tulvavaroituspalvelua (Tulvakeskus) yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen ja ELY-keskusten kanssa. Sykessä tehdään myös vesihuoltoon liittyviä tutkimus-, kehitys- ja asiantuntijatehtäviä. Keskeistä vesihuoltotehtävissä on organisaatiorajojen ylittävän yhteistyön ylläpitäminen ja varautuminen poikkeustilanteisiin, jotta vesihuolto voidaan turvata kaikissa tilanteissa.

HEn mukaan Elinvoimakeskukset (kymmenen) hoitaisivat jatkossa mm. vesitalouteen, luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja vesien hyvän tilan edistämiseen sekä kalatalouteen liittyviä tehtäviä alueillaan. Myös patoturvallisuusviranomaisen tehtävät (Lapin elinvoimakeskus) ja tulvariskien hallintaan liittyvät tehtävät siirtyvät elinvoimakeskuksiin. Syke näkee tehtävien sijoittumisen sinänsä selkeänä. **Siirtymävaiheessa on erittäin tärkeää huomioida myös yksittäisiin henkilöihin kiinnittyneet roolit – nykymallissa yhden henkilön tehtäväkenttä saattaa jatkossa jakautua kahteen virastoon. Tämän tyyppiset tilanteet tuovat toimintojen jatkuvuuteen riskejä, jotka ovat tärkeitä tunnistaa.** Erityisesti tulvatilanteet ovat äkillisiä, ja on kriittistä pitää huoli toiminnan jatkuvuudesta muutostilanteesta.

Tietojärjestelmät

Syke pitää yllä noin 40 toimialasidonnaista tietojärjestelmää, joissa joko käyttäjinä tai tiedon tuottajina ovat olleet ELY-keskukset Syken tietojärjestelmäpalveluissa yksi olennainen asia on tehtävien jakaantuminen elinvoimakeskusten ja lupa- ja valvontaviraston kesken ja palveluiden käyttöoikeuksien myöntäminen oikeille henkilöille tehtäväperusteisesti. **Nykyisen aluehallinnon henkilöstön siirtosuunnat ja tehtävät uusissa virastoissa varmistuvat vasta myöhemmin syksyllä. Tämä muodostaa mahdollisen aikatauluriskin tietojärjestelmäpalveluiden käyttöoikeuksien myöntämisessä uuden organisaation käynnistymishetkeen mennessä.**

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

Aluehallintouudistuksessa päivitettävissä tietojärjestelmäpalveluissa on varauduttava käyttökatkoon ennen uusien virastojen toiminnan käynnistymistä, jotta järjestelmien sisältämät tai niiden hyödyntämät tiedot ehditään päivittää vastaamaan uutta virastorakennetta. Syken ylläpitämien tietojärjestelmien osalta on esitetty n. 500k€ muutoskustannuksia olennaisten muutosten toteuttamiseen. **Suunniteltu aikataulu tämän suuruiselle muutokselle on hyvin tiukka.** On olemassa riski, ettei muutoksia saada tehtyä aluehallintouudistuksen mukaisessa aikataulussa.

Syke pyytää kiinnittämään uudistuksen toimeenpanossa huomiota tiedon tuotannon tai tuotettavien palvelun jatkuvuuteen. Useissa Syken ylläpitämissä tietojärjestelmissä ELYt joko tuottavat tai välittävät tietoa järjestelmiin. Joissain tapauksissa tiedon tuotanto jakautuu uudessa mallissa jatkossa LVV:n ja Elinvoimakeskuksen kesken. Muutoksessa on riski, että asioita jää uusien organisaatioiden välille ja tiedon tuotantoon tulee katkoksia. Uusien organisaatioiden ja Syken välisten sopimusten huolellinen tekeminen – kuka tuottaa tietoa ja kuka käyttää tietoa – on keskeinen keino varmistaa, etteivät riskit realisoidu.

Rahoituksen jatkuvuus

Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut vuosittain erillismäärärahoin nk. ELY-Syke hankkeita, joilla on tuotettu aineistoa tai kehitetty järjestelmiä ELYjen tarpeisiin. Syke näkee, että tämän tyyppiselle kehittämisrahalle on lähitulevaisuudessa erityisen suuri tarve, ja toivoo, että tämä rahoitusmalli turvataan uudessakin organisatorisessa mallissa.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet palvelujohtaja Heli Karjalainen, yksikönjohtaja Marko Tainio, palvelupäällikkö Jenni Juslén, hallintojohtaja Terhi Wainio-Biese ja kehittämispäällikkö Mikko Hynninen.

Jakelu: MmV@eduskunta.fi
Kopio: kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**